

Черніченко Людмила Анатоліївна
аспірант кафедри спеціальної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини,
м. Умань, Черкаська обл. Україна
lydachernichenko@meta.ua

ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЛОГОПЕДІВ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сьогодні в Україні відбувається перегляд пріоритетів у системі професійної підготовки логопедів. Насамперед процеси реформування системи освіти, які відбуваються зараз не тільки в Україні, але й в країнах Європи, приводять до необхідності переосмислення ролі майбутнього логопеда в новому столітті.

Сучасному інклюзивному садку потрібен фахівець (логопед), який творчо реалізує нові технології навчання, постійно досягає високих результатів у своїй професійній діяльності, для якого характерною є готовність до неперервного самовдосконалення. В освіті відбуваються соціально-педагогічні зміни пов'язані з уведенням нових державних освітніх стандартів, переходом на новий зміст і структуру освіти. Постає питання про сучасні методологічні підходи професійної підготовки логопеда, необхідність методологічного обґрунтування визначеної педагогічної проблеми.

У цій статті маємо на меті акцентувати увагу на кількох методологічних підходах, які сьогодні визначають інституційний прогрес у сфері з підготовки конкурентоспроможних фахівців на ринку освітніх послуг для дітей з тяжкими порушеннями мовлення.

Нормативна сторона методології пов'язана з вивченням загальних принципів підходу до дослідження педагогічних об'єктів, з дослідженням системи загальних і приватних методів і прийомів. Методологічний рівень педагогічного дослідження ґрунтується на провідній zasadі, що на базі

емпіричних і теоретичних досліджень формулюються загальні принципи і методи дослідження педагогічних явищ.

Філософський словник визначає методологію як систему принципів і способів організації й побудови теоретичної й практичної діяльності, а також учення про цю систему. [1] В узагальненому вигляді методологія розглядається як учення про організацію діяльності, що визначає й предмет методології – організацію діяльності.

Реалізація методологічних підстав наукового аналізу явищ і процесів здійснюється за допомогою застосування методологічних підходів.

Є.Г. Юдін і І.В. Блауберг розглядають методологічний підхід, як «принципову методологічну орієнтацію дослідження, як точку зору, з якої розглядається об'єкт вивчення (спосіб визначення об'єкта), як поняття або принцип, який керує загальною стратегією дослідження» [2].

Згідно з рекомендаціями Болонського процесу і розробкою Державного галузевого стандарту «Спеціальна освіта» професійна підготовка логопедів базується на:

1) системному підході, з позицій якого здійснюється професійна підготовка майбутніх логопедів як складна, соціальна, динамічна, самоорганізована система, у межах якої системоутворювальні елементи вступають у специфічні навчально-професійні відносини (В. Афанасьєв, В. Загвязинський, І. Зязюн);

2) компетентнісному підході, що визначається новою концепцією освіти, відповідно до неї складником державних освітніх стандартів є предметні компетенції фахівця (Н. Бібік, В. Буряк, І. Малафійк, О. Пометун, О. Савченко, В. Якунін та ін.);

3) особистісно-орієнтованому підході, який базується на суб'єктному підході до діяльності індивіда (Б. Ананьєв, І. Бех, Л. Виготський, І. Зимня);

4) діяльнісному підході, який теоретично обґрунтували (Г. Атанов, Г. Балл, Л. Виготський, О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, В. Семиченко), згідно з яким розвиток особистості здійснюється під час діяльності, в якій вона бере участь.

Отже, розглянемо ширше найголовніші з методологічних підходів підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної освіти.

Системний підхід застосовується при дослідженні складних об'єктів, що становлять органічне ціле. Дослідити педагогічний об'єкт з позиції системного підходу означає проаналізувати внутрішні та зовнішні зв'язки та відносини об'єкта, розглянути всі його елементи з урахуванням їх місця і функцій в ньому.

Особливу увагу К.Ушинський приділяв значенню системи знань у засвоєнні навчального матеріалу. Учений писав: «Тільки система, звичайно, розумна, що виходить із самої суті предметів, дає нам повну владу над нашими знаннями. Голова, наповнена уривчастими, незв'язаними знаннями подібна на комору, в якій усе без ладу і де сам господар нічого не знайде; голова, де тільки система без знань, схожа на крамницю, в якій на всіх ящиках є надписи, а в них порожньо» [3].

Відтак, системний підхід – це напрямок дослідження, вивчення світу, в основі якого лежить розгляд об'єктів як системи, орієнтація на розкриття цілісності об'єкта, виявлення різноманітності зв'язків у ньому і приведення їх до єдиної теоретичної картини. Системний підхід забезпечує розробку і реалізацію навчального процесу з точки зору структурування змісту навчального матеріалу та загального управління процесом його засвоєння.

Для виконання професійної діяльності майбутній логопед повинен володіти певними знаннями, вміннями, навичками, значущими особистісними якостями і бути здатним здійснювати корекційно-педагогічну, діагностично-консультативну, дослідницьку та культурно-просвітницьку діяльність в установах освіти, соціальної сфери і охорони здоров'я. Система знань, умінь, навичок і якостей формується в процесі реалізації **компетентнісного підходу**.

Реалізація компетентнісного підходу в професійній підготовці логопеда до інноваційної діяльності в умовах інклюзивного навчання, насамперед, передбачає розробку змісту навчальних дисциплін і практичної підготовки

студентів до організації і впровадження інклюзивної форми навчання з урахуванням компетенцій майбутньої діяльності фахівця в галузі корекційної освіти.

Ми розглядаємо компетентнісний підхід у вищій освіті як своєрідну відповідь на виклик часу, в якому відбувається становлення фахової, творчої і соціально відповідальної індивідуальності. Виходячи з того, що компетентнісний підхід проголошено одним із стратегічних напрямів розвитку освіти в Україні, є потреба в актуалізації ключових понять цього підходу.

Відтак, компетентнісний підхід до змісту підготовки майбутніх логопедів для інноваційної діяльності в умовах інклюзивного середовища висуває на перше місце не інформованість майбутнього фахівця, а його вміння вирішувати проблеми, що виникають, принаймні, у пізнанні та поясненні явищ дійсності, які відбуваються в інклюзивному середовищі; при освоєнні сучасних технологій і стратегій інклюзивного навчання; у стосунках людей, в етичних нормах, при оцінюванні власних дій в професійній діяльності, способів вирішення конфліктів тощо.

Отже, компетентнісний підхід у підготовці майбутніх логопедів у вищій школі дозволить сформулювати базові компетенції для успішної реалізації власного потенціалу, досвіду та виконання на високому рівні професійних обов'язків.

Особистісно-орієнтований підхід реалізується через насиченість змісту освіти життєво важливим пізнавальним матеріалом, готовність педагогів до спільного навчання дітей із рівним рівнем психофізичного розвитку (зокрема, прийняття, розуміння та позитивне ставлення до них Є. Бондаревська, В. Данильчук, А. Доброянов В. Кан-Калик, В. Серіков та ін.) тощо. Основа концепції особистісно-орієнтованого підходу базується на принципі спільності двох планів впливу: зовнішнього (процесуального) і внутрішнього (психологічного). При цьому значущими характеристиками цього підходу можна назвати рефлексію, діалог і суб'єктність.

Центральне місце щодо методологічного обґрунтування підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної освіти займає *діяльнісний підхід*. У сучасній педагогічній науці цей підхід поєднуються із системним й трактуються як єдиний системно-діяльнісний підхід (Б. Ананьєв, Є. Бондаревська, О. Бугрій, І. Зимня, В. Лозова, Г. Щукіна, І. Якіманська та ін.). Але їх поєднання додає додаткові важелі щодо розробки певних теоретичних положень, кожен з них представляє завершену сукупність вимог, які можна застосовувати окремо, а за необхідності в поєднанні.

Діяльнісний підхід виступає як теоретико-методологічна стратегія нашого дослідження і дозволяє вивчити зміст підготовки майбутнього логопеда до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної освіти, оптимізувати способи її формування та розвитку, визначити шляхи практичного вдосконалення.

Висновки. Підсумовуючи викладений матеріал, зазначимо, що теоретико-методологічною підставою для дослідження процесу підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах інклюзивної освіти послужили: *системний, компетентнісний, особистісно-орієнтований та діяльнісний підходи*. Тому, перспективи подальших досліджень вбачаємо у більш детальному визначенні й описі стану підготовки майбутніх логопедів до інноваційної діяльності в умовах дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Философский словарь / [ред. И.Т. Фролов]. – [5-е изд.] – М.: Политиздат, 1987. – С. 350.
2. Блауберг, И.В. Становление и сущность системного подхода / И.В. Блауберг, Э.Г. Юдин.-М.: Наука, 1973. - 270 с.
3. Ушинский К. Д. Человек как предмет воспитания: опыт педагогической антропологии. / К. Д. Ушинский– М.: ФАИР-Пресс: Гранд, 2004. – 575 с.6, с. 22.